

[Peter Nielsen.]

skattelovgivning, og det må derfor senere tages op her i Folketinget.

Foreløbig foreslår vi altså en uændret vedtagelse af lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 100 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Eneste behandling af indstilling fra udvalget for forretningsordenen angående Folketingets samtykke i henhold til Grundlovens § 57.

(Udvalgets betænkning og indstilling findes i tillæg B. sp. 211).

Indstillingen sættes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Udvalgets indstilling

vedtoges enstemmigt med 103 stemmer.

Formanden: Der vil nu blive givet justitsministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om en låneforening af kraftproducerende selskaber.

(Lovforslaget (nr. 66) findes i tillæg A. sp. 929, fremsættelsen i tidenden sp. 1885).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ditlevsen: Anledningen til dette lovforslags fremsættelse er jo, som det er nævnt i bemærkningerne, en anmodning fra Danske Elværkers Forening.

Jeg skal ikke gå nærmere ind på baggrunden for elværkernes anmodning, blot finder jeg anledning til at bemærke straks, at vi inden for mit parti forstår motiverne for en sådan anmodning. Jeg kan ikke til-

bageholde den bemærkning, at det må undre, at de danske elværker ikke for længst har kunnet samle sig om på solidarisk basis at søge ud på lånemarkedet, når det var nødvendigt at gå denne vej for at klare finansieringen af et investeringsbehov. Men i øvrigt er jeg af den opfattelse, at det da må noteres med glæde, at danske elværker i vid udstrækning, sådan som tilfældet har været hidtil, har været i stand til at dække deres meget betydelige investeringsbehov gennem en selvfinansiering.

Det fremgår af bemærkningerne, at elværkerne fortsat ønsker at følge denne linje, og det må vist også siges at være ganske pænt klaret, dersom elværkerne over den kommende 8-årige periode evner ved selvfinansiering at klare ca. 70 pct. af et investeringsprogram på 3 milliarder kr.

Vi forstår det sådan, at den højtærede minister agter at stille visse betingelser for en godkendelse af vedtægterne for en sådan låneforening. Jeg skal ikke repetere disse betingelser, som jo findes anført i bemærkningerne, men blot sige, at dersom disse forudsætninger opfyldes, nærer mit parti ingen betænkeligheder ved at give ministeren den bemyndigelse, som findes indeholdt i lovforslaget.

Jeg skal med disse bemærkninger tilsige lovforslaget en velvillig behandling.

Johan Philipsen: Jeg har oven over dispositionen for denne forhåbentlig korte tale skrevet, at der er flere grunde til, at jeg skulle betjene mig af et forholdsvis forsigtigt ordvalg. Det ligger vel i øvrigt sådan, at jeg i næste uge får lejlighed til, når jeg har læst fortrykket, at konstatere, om det har været tilfældet, eller om min ubændige iboende trang til at sige tingene meget lige ud har fået overtaget.

I øvrigt vil jeg gerne til at begynde med sige, at udgangspunktet for enhver betragtning er det område, hvor vi har de fleste fejlkilder og fejlskøn. Man oplever jo så ofte og så tit, at man hører nogen fremsætte nogle i øvrigt meget rigtige ting, og så kommer de til en konklusion, som lyder meget logisk, men når man så siger: det er jo forkert alligevel, så er fejlkilden altid at finde i udgangspunktet for betragtningerne.

Må jeg yderligere nævne, at det er vel sådan, at ingen i dette land er i tvivl om,

[Johan Philipsen.]

at fremskaffelse af energi på en rationel og billig måde er en af de ting, som er med til at danne grundlaget for den voldsomme tekniske udvikling, som vi er inde i — og i øvrigt har de danske elværker jo af andre grunde efter den sidste krig været inde i en udvikling, der har været meget voldsom — og at den har haft flere ting i sig, som har været til stor gavn for Danmark.

For det første fordi den tekniske udvikling henimod de store enheder har bragt kalorieforbruget pr. kWh ned fra sådan sidst i trediverne 3.800-3.900 til det stadi, vi befinder os på i øjeblikket, hvor de nye enheder er i stand til at producere en kWh ved hjælp af omkring 2.400 kalorier. Det behøver ingen nærmere understregning, hvilken betydning dette umiddelbart har, idet Danmark jo skal importere alt sit brændsel udefra. Denne udvikling er, også når man tager udviklingen i vore nabolande som målestok, af en sådan art, at elværkernes egne folk — og jeg er jo en af dem — med god samvittighed kan sige til det danske samfund: vi mener at have røgtet denne opgave på en måde, som både vi og andre kan være tjent med.

Det lovforslag, som vi nu skal behandle, indeholder jo forslag om et såkaldt blåt stempel, som de danske elværker vil have regeringen og folkettingen til at give deres låneforening. Lovforslaget er i øvrigt ledsaget af den højtærede ministers skriftlige fremsættelsestale, hvori der udtrykkeligt står, at der dermed ikke er taget stilling til, hvorvidt der skal optages udenlandske lån. Mange vil, når de umiddelbart skal vurdere dette, øjeblikkelig komme med den indvending, at elværkerne kunne da i hvert fald have ordnet deres kapitalproblem selv, hvis nogen i dette land skulle kunne det, for de har jo adgang til at opkræve umiddelbart de højere priser, som skulle skaffe dem dækning. Jeg vil gerne fortsætte med at sige, at den erkendelse trænger alt for langsomt frem i vort land, at kapitalandelen i alt, hvad vi foretager os, er voksende og stærkt voksende, og forståelsen for konsekvenserne af denne situation trænger sig også alt for langsomt frem; jeg vil i øvrigt gerne oplyse, at de priser, der i øjeblikket betales af værker i Danmark, indeholder en kapitalandel på over 50 pct., og den anden del —

altså den lidt mindre — er det, der hedder brændsel og driftsomkostninger.

Den næste indvending, mange vil komme med, er, at lovforslaget for så vidt sigter imod en fortsættelse af de udenlandske lån, og mange vil indvende: hvorfor skal elværker og kommuner have en privilegeret økonomisk stilling på det meget svage og ømtålige kapitalmarked? Dette er der i venstres gruppe med god grund rejst megen og berettiget diskussion om. Det afslører jo ubarmhjertigt dansk økonomis efter min mening allersvageste punkt i øjeblikket, kapitalproblemet, medens vi vel nok på andre områder har haft en særdeles god produktionsstigning og udvikling i øvrigt bag os.

Jeg hørte forleden dag med megen interesse den debat, der fulgte oven på den højtærede økonomiministers redegørelse for statens investeringsbehov i de kommende år. Jeg hørte også hans udlægning af, at en større andel til de offentlige kasser i dette land måtte være en af vejene frem. Det er min mening, at vi kun fik formuleret en del af opgavens omfang i de kommende år, det mangesidede og brede forsøg på en løsning af vore opsparings- og kapitalproblemer. Det er det, der efter min mening endnu lader vente på sig, men jeg kender jo — og erkender for så vidt — elværkernes selvfinansieringsforhold i øjeblikket og også deres målsætning med hensyn til at blive selvfinansierende i fremtiden. Jeg erkender også blankt, at der er meget stor forskel i de vilkår, de enkelte værker har haft i de forløbne år, idet nogle vitterlig ingen muligheder har haft for at undgå lånevejen. Det er jeg nødt til at sige, for jeg ved jo godt, at andre uden for denne sal også vil løse dette, og derefter med god ret vil kunne sige: du har jo arvet en økonomisk set god stilling inden for elforsyningen, og du har jo også arvet nogle økonomiske synspunkter, der er som skræddersyet til den nuværende vanskelige situation på kapitalmarkedet.

Jeg vil gerne have sagt, at der er enkelte virksomheder, som i de forløbne år, uanset hvordan man har stillet det op, ikke har kunnet undgå at optage lån, og den låntagning, de har foretaget, har haft det gode ved sig, at den har givet os nogle produktionsanlæg, der alt andet lige har været til

[Johan Philipsen.]

fordel for Danmark. I øvrigt har situationen lige indtil denne dag været den, at enkelte værker er gået til staten og har ønsket at få statsgaranti til optagelse af udenlandske lån, eller også har staten formidlet optagelse af udenlandske lån. Til ministeren — der ved fremsættelsen af dette lovforslag ikke har taget stilling til, om der eventuelt i de kommende år skal kunne optages udenlandske lån — skylder jeg at oplyse, at det aktuelle lånebehov i det kommende år antagelig vil være af størrelsesordenen 33-36 mill. kr., altså væsentlig mindre end i foregående år.

Så kunne man med god ret spørge: hvorledes vil en eventuel godkendelse af denne låneforening virke? Ved eventuel optagelse af udenlandske lån vil folketingets godkendelse af denne låneforening udadtil virke som en slags blåt stempel, der uanset andre vilkår vil kunne hjembringe lån til lavere rente. Det er der jo en lang række eksempler på. Det vil så indadtil efter min mening virke som et pres i en eller anden retning, helt afhængig af, hvilke faktorer og hvilke kræfter der i den givne situation er de stærkeste. Det skulle gerne komme til at virke således, at det fremtvinger og frempresser en stærkere selvfinansiering end den, vi har i øjeblikket.

Jeg gør endvidere opmærksom på, at udenlandske lån f. eks. til elværker jo har en anden, en neutral virkning på efterspørgselspresset i Danmark. Jeg gør opmærksom på, at forholdet jo er det diametralt modsatte, når visse kommuner får lov til at optage lån i udlandet. Dette spørgsmål er i øvrigt en af de ting, vi i venstre lægger megen vægt på, fordi det samlede efterspørgselspres jo ofte har været en faktor, der har snydt os, når vi skulle gøre det endelige resultat af årets økonomiske lovgivning op.

Ud over dette vil jeg gerne gøre en bemærkning til det ærede medlem hr. Peter Nielsen, der — det var vistnok i går — talte om, at den investeringsbyrde, de danske elværker har, er meget stor. Det er jo rigtigt, men det må ikke forstås således, at den er større, end den vil blive i de kommende år. Vi må imødesee den situation, at investeringskravene ustandselig vil vokse

med fra 7 til 12 pct. hvert år indtil videre et stykke vej ud i fremtiden.

I øvrigt har udviklingen — med de store enheder og den gode organisationsform, vi har fået — haft det økonomiske gode med sig, at vi har kunnet bygge enheder, der har kunnet holde næsten de samme priser pr. kW uanset de meget store både inden- og udenlandske prisstigninger, vi har haft.

Der til kommer jo som det sidste nye den konti-skanforbindelse, som antagelig engang i juli måned træder i kraft. Jeg vil gerne her sige, at denne forbindelse vil få meget stor betydning for Danmark, både elektrisk og økonomisk. Det er første gang, et væsentligt område, den jyske halvø, på det erhvervsmæssige område får en placering, der er lige så stærk og i visse henseender stærkere end de danske øers; og Jylland bliver i hvert fald efter denne forbindelses etablering ikke en elektrisk udmark.

Der er i venstre meget afvigende standpunkter med hensyn til dette lovforslags videre skæbne, og vi har i hvert fald slet ikke taget stilling til spørgsmålet om de udenlandske lån, og hvad dette eventuelt måtte indebære. Forskelsbehandlingen af dem, der har brug for kapital i Danmark, er jo i øjeblikket så åbenbar.

Jeg vil gerne føje en ting til. Efter min mening vil denne låneforening, hvis den eventuelt bliver vedtaget, og hvis den kunne administreres på en fornuftig facon, være den fornuftige basis for finansiering af de atomkraftværker, vi vel engang midt i 1970erne skal have sat langsomt i gang, de atomkraftværker, der også efter min mening gerne skulle finansieres på almindelig kommerciel basis. Der vil bl. a. også i løbet af kort tid fra nogle af elværkernes folk fremkomme forslag om et vist beløb pr. kWh henlagt allerede fra det kommende år, således at vi i god tid kan starte tilvejebringelsen af de meget betydelige kapitaler, som etablering af atomkraftværker vil kræve.

Må jeg resumere således. Jeg håber ikke, jeg har misbrugt min stilling, når jeg opfordrer til at støtte de synspunkter, som på dette område er mine. Elforsyningen er en væsentlig del af dansk økonomi, og den har haft et særdeles gunstigt forløb indtil dato med gode organisationsforhold og særdeles

[Johan Philipsen.]

gode resultater, men hvis den i øvrigt skal tjene sit formål i den danske samfundshusholdning, må det være en fornuftig mål-sætning at fastholde det, vi har nået indtil dato. Vi må ud fra helheden i dansk økonomi rette nogen af de ting, nogen af os gerne vil have rettet, også for at denne del af vort samfund ikke skal belaste kapitalmarkedet, der vitterligt er vort svageste punkt.

Må jeg så til allersidst sige, at vi må regne med, at vilkårene og forholdene er således, at vi har fået en i øvrigt ikke helt ubetydelig kemisk industri til landet og har fået en udvikling, hvor mange enkeltvirksomheder og enkeltborgere har disponeret således, at forudsætningen for deres dispositioner er en lav energipris, og dette kan man ikke bryde uden at gøre væsentlig fortræd. Det er min opfattelse, at begge hensyn, det kapitalmæssige og en fornuftig fortsættelse af vor hidtidige linje på dette område, kan videreføres og det tosidige behov tilgodeses.

Til allersidst vil jeg gerne gentage, at lovforslagets videre skæbne inden for venstre for øjeblikket er meget usikker.

Støhr Johansen: Dette lovforslag må jo ses som et resultat af den meget store ekspansion, der har fundet sted inden for elektricitetsværkerne her i Danmark. For at give det høje ting et billede heraf kan jeg nævne, at hvis man tager det sidste produktionsår før krigen, så havde man her i Danmark en produktion på 798.000 megavolttimer, og produktionsanlæggets størrelse var 530 megavoltampere. Produktionen foregik på ca. 60 værker, som producerede ca. 97 pct., og på 80 værker, som kun producerede 3 pct. af denne produktion. Denne er i regnskabsåret 1962-63 steget til ikke mindre end 5.720.000 megavolttimer, og produktionsanlæggene er vokset til 2.570 megavoltampere. Produktionen er for de 99 pct.s vedkommende nu lagt over til 15 værker. Det betyder ganske kort, at selve elektricitetsproduktionen på disse 25 år er syvdoblet her i Danmark, men til gengæld er produktionsanlæggene kun femdoblet, fordi det er en mere økonomisk og effektiv drift, man nu har i de 15 storcentraler, som i øjeblikket producerer praktisk taget al den elektricitet, som anvendes her i Danmark.

Jeg har villet fremkomme med disse tal, fordi de jo meget bedre end ord illustrerer den umådelige produktionsudvikling, elektriciteten har gennemgået her i landet. Det er ganske klart, at det at gennemføre en så voldsom produktionsstigning, hvorved man producerer 7 gange så meget som i 1938-39, har krævet meget store investeringer, og vi regner med, at forbruget stiger med 10-12 pct. pr. år, hvilket bevirker, at man hvert 6.-7. år i virkeligheden skal fordoble værkerens ydeevne.

Det er klart, at der er tale om et stort kapitalforbrug. Det tal, som står nævnt i bemærkningerne på 3 milliarder kr., er tal, som ikke omfatter byen København, og man må regne med, at København derudover formentlig har et behov på 300-400 mill. kr.; det er altså meget store tal. Men når dette er sagt, må spørgsmålet være, hvordan man har kunnet gennemføre en så voldsom ekspansion i de år, der er gået siden den anden verdenskrigs afslutning. Det har man kunnet gennemføre uden en låneforening som den, der er foreslået. Det har man kunnet gennemføre ved hjælp af storværkernes egen opsamlede kapital plus de lån, de har taget, og så er det et naturligt spørgsmål at rejse: er denne forening i og for sig nødvendig?

Det er i øvrigt meget svært at diskutere denne forening, idet man simpelt hen ikke kender dens vedtægter. Jeg vil gerne rette det spørgsmål til den højtærede indenrigsminister: det må vel være en forudsætning, at dette samarbejde hviler på frivillighedens basis, og at man ikke kan tvinge værkerne, hvis økonomi er vidt forskellig, ind i et samarbejde, hvis de ikke vil?

Dernæst vil jeg spørge den højtærede indenrigsminister: hvorledes vil man kunne administrere denne forening, når forholdet simpelt hen er det, at det for de fleste af kraftcentralernes vedkommende er købstadkommuner, der er interessenter? Der er forholdet jo det, at hver enkelt kommune for at give garanti skal have indenrigsministeriets godkendelse, idet det er kommunerne forbudt uden indenrigsministeriets tilladelse at gå ind i en solidarisk hæftelse. Jeg er ganske klar over, at det selvfølgelig kan ordnes, men også her vil der være visse praktiske vanskeligheder.

Motivet for selve låneforeningen må ses

[Støhr Johansen.]

på baggrunden af ønsket om optagelse af indenlandske og udenlandske lån; men man kan vist roligt uden at overdrive sætte en streg under udenlandske lån. Det er et blåt stempel, man ønsker, og så kan man jo diskutere, om elproduktionen skal stilles bedre end det private erhvervsliv, stilles bedre end andre statslige og kommunale foretagender og opnå de billige lån. Det er jo et spørgsmål, man naturligt kan stille.

Jeg vil gerne i dag minde om, at mit parti ikke hører til dem, der mener, at landet i en situation, hvor der er direkte overbeskæftigelse, kan betragte det som helt ufarligt at lukke for meget op for udenlandske lån. Jeg har set, at den højtærede indenrigsminister i sin fremsættelsestale tilføjer, at der naturligvis ikke er givet nogen garanti derfor, men jeg vil gerne understrege, at man skal ikke være så naiv, at man ikke kan se, at der i dette forslag foreligger en eventuel genvej til at kunne få udenlandske lån.

Jeg vil gerne føje til, for jeg vil naturligvis ikke være alt for passiv over for lovforslaget, at hvis man tager udenlandske lån, er det fortrinsvis til indkøb af turbiner og kedler, og et kraftværks opførelse vil kræve et større udenlandsk lån end netop den nævnte tredjedel. Jeg vil meget gerne sige, for at man ikke skal misforstå min stilling til problemet, at kraftværkerne måske er det område, hvor det er mindst betænkeligt at give udenlandske lån.

Jeg vil gerne på samme måde som det ærede medlem hr. Johan Philipsen over for det høje ting understrege, at der er jo i virkeligheden sket en meget formålstjenlig opbygning af elværkerne her i Danmark. Det første værk, der blev dannet på bredt grundlag, Isefjordværket, som nu er oppe på at producere en fjerdedel eller en tredjedel af Danmarks strøm, er jo bygget op på tre interessenter, en kommune, et andels-selskab og et aktieselskab, og det har vist sig, at man gennem denne udbygning, denne stordrift har kunnet skabe meget billige produktionspriser. På samme måde har man bygget op ude omkring i landet, og for de fleste værkers vedkommende er det jo de store købstadkommuner, der er bærende inden for de store interessentskaber.

Denne udvikling har medført, at vi i

Danmark har kunnet gøre elpriserne billigere og billigere. Før i tiden lå Danmark med kæmpepriser i forhold til de nationer, der havde vandkraft, hvor man altså havde gratis produktionskraft gennem vandet. I dag er situationen den, at Sverige med sine store vandkraftanlæg har en højere pris fra elværket til den institution, der fordeler elektriciteten, end vi har her i Danmark.

Denne form for samarbejde mellem kommunerne, mellem interessenter af forskellig art, som nu er med til at lede storværkerne i Danmark, har haft meget stor betydning for den industrielle udbygning i Danmark, men har også trods alt medført nogen forskellighed; forholdet er jo det, at der i dag er visse værker, der har konsolideret sig mere end andre værker. Jeg kan nævne, at der er et par enkelte værker i Danmark, måske tilmed de største, der praktisk taget er selvfinansierende. Jeg kan også her minde om, at ikke mindst den tidligere finansminister hr. Kampmann i adskillige taler ved elektricitetsværkernes møder og andetsteds har slået fast, at kraftværkerne i virkeligheden havde en sådan position, at de burde være selvforsynende med kapital. Selvfinansieringen er jo også voksende. I de mindre værker var der jo i gamle dage teknikere, der havde den indstilling, at man næsten skulle levere elektriciteten til kostpris, men dér er man nu gået over til mere forretningsmæssige metoder, hvorved man gennem henlæggelser og gennem afskrivninger er blevet væsentlig mere selvfinansierende. Enkelte værker er praktisk taget i stand til at være helt selvfinansierende. Derfor er det klart, at alle storværker ikke er lige interesseret i denne låneforening, i hvert fald ikke før der er foretaget en væsentlig undersøgelse af hele problemet.

Jeg lægger ikke skjul på, at min opfattelse er egentlig den samme som tidligere finansminister Kampmanns. Jeg mener, at med den baggrund burde storværkerne være selvfinansierende. Det er selvfølgelig klart, at anlæg af et atomkraftværk til fælles brug er en fælles opgave, men til de øvrige opgaver lægger jeg ikke skjul på at det ville være af meget stor betydning for dansk økonomi, hvis selvfinansieringen kunne gennemføres for de store værker.

Når man åbner aviserne i dag til morgen,

[Støhr Johansen.]

kan man godt blive en lille smule chokeret. Man ser i aviserne, at nu vil staten pludselig gribe ind på et så direkte kommunalt område, som elektricitetsværkerne hidtil har været, et område, der har haft større succes end måske noget andet kommunalt erhvervsområde. På dette område vil man gribe ind og indføre en skat, en avis skriver 2 øre, en anden helt op til 10 øre pr. kWh. Jeg er da ganske sikker på, at når jeg appellerer til kommunernes minister, den højtærede indenrigsminister, vil han dér stå sammen med kommunerne, for hele det arbejde, der gøres for at billiggøre strømmen for derigennem at skabe en mere effektiv konkurrence med udlandet, vil blive slået i stykker, hvis elektriciteten skal være et statsligt skatteobjekt. Men jeg går naturligvis ud fra, at kommunernes minister vil være meget hjælpsom, når — det kan jeg i hvert fald sige — protesterne kommer fra kommunal side.

Jeg vil gerne sige om selve lovforslaget, at jeg kan ikke på mit partis vegne give det en 100 pct.s anbefaling, men jeg vil til gengæld heller ikke afvise det. Der er en række saglige spørgsmål, ikke mindst spørgsmålet om vedtægter, som må gennemdrøftes i et udvalg. Jeg kan godt se, at der er visse fordele forbundet med lovforslaget, men jeg mener også, der er visse uopklarede områder, som i hvert fald må undersøges nærmere, og det kan forhåbentlig gøres i et udvalg.

Skytte: Der er for mig ingen tvivl om, at de kraftproducerende selskaber får brug for udvidelser i fremtiden. De får brug for kapital, og jeg tror, selv om jeg har megen respekt for dem, der kan være selvfinansierende, at de også får brug for lån. Det vil være u hensigtsmæssigt, om de konkurrerer med hinanden om optagelse af lån, og derfor synes jeg, det er en særdeles hensigtsmæssig rationalisering at danne en låneforening, hvor man kan optage lån i fællesskab, og jeg har intet at indvende derimod.

Det fremgår ikke af lovforslaget, men af ministerens fremsættelse, at det, at man kan optage lån i udlandet, ikke betyder, at man kan gøre det uden videre; man skal som hidtil have tilladelse til det, og så er efter min mening det hele i orden.

Jeg kan på mit partis vegne anbefale lovforslaget til velvillig behandling her i tinget.

Arne Larsen: Når man fra Danske Elværkers Forening har ment, at det var nødvendigt og mest hensigtsmæssigt, at man ved særlig lov bemyndigede den højtærede indenrigsminister til efter forhandling med finansministeren og ministeren for offentlige arbejder at godkende oprettelse af en låneforening af kraftproducerende selskaber, skal vi ikke fra socialistisk folkepartis side have noget herimod. Vi kan anbefale lovforslaget.

Foreningens formål skulle være gennem lånoptagning såvel i indlandet som i udlandet — hvad det sidste angår altså i den udstrækning, der måtte gives tilladelse dertil — at være med til at finansiere den betydelige udbygning, som vore elværker står over for. Inden for en 8 års periode skulle det dreje sig om et så stort beløb som 3 milliarder kr., og det er endda eksklusive Københavns kommunes belysningsvæsen, hvor store investeringsopgaver også forestår. Nødvendigheden heraf fik vi jo et ganske godt bevis for den anden dag, da strømforsyningen blev lammet i København i et tidsrum af flere timer. Den overvejende del af disse 3 milliarder kr., som danske elværker altså mener der skal investeres i de kommende 8 år, vil man dog selv være i stand til at finansiere, men der skulle blive et lånebehov på ca. 800 mill. kr., eller rundt regnet 100 mill. kr. årligt i de kommende 8 år. Ved at handle i fællesskab og være indbyrdes solidarisk mener man at have de bedste muligheder for at løse denne opgave, hvilket ganske sikkert er rigtigt bedømt. Man vil gerne have det såkaldte blå stempel for at få det hele til at glide lidt lettere.

Jeg er imidlertid også af den opfattelse, at det naturligvis ikke må indebære en forskelsbehandling i forhold til andre grene af hele samfundslivet, hvor man ligeledes vil have et meget stort behov for lån til investeringer.

Med disse korte bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget på mit partis vegne.

Bækgaard: Når man skal tage stilling til en nydannelse inden for dansk lovgivning,

[Bækgaard.]

er der for mig i første omgang 2 spørgsmål, der melder sig i den forbindelse, nemlig: hvad er årsagen til lovforslaget, og hvad nytte er det til?

Med hensyn til det lovforslag, vi har til behandling her, er det sidste spørgsmål for mig at se det letteste at svare på, for enhver ved jo, hvilken gavn og nytte vi har af elektricitet, og det inden for alle dele af vort samfund. Det er måske også den viden, der har gjort sit til, at der, om jeg så må sige, er gået et lys op for den højtærede finansminister, som stiller en energiskat i udsigt.

Med hensyn til det andet spørgsmål: årsagen til dette lovforslags fremsættelse, så står lovforslaget for mig som et bevis på en uheldigt ført økonomisk politik, idet det beviser, at vi ikke selv i tide har opsparet midler til at kunne ordne vore egne forhold. Jeg er tilbøjelig til at tro, at det ærede medlem hr. Stæhr Johansen har ret i sine betragtninger om, at lovforslaget i overvejende grad tager sigte på udenlandske lån.

I det økonomiske sekretariats oversigt over statsfinanserne i november 1964 kan man på side 7 læse, at pr. 31. marts 1964 havde staten en udenlandsk gæld på 1.470 mill. kr., hvoraf de 424 mill. kr. var genudlånt til elværkerne. Nu ved jeg selvfølgelig ikke, hvordan statens lånemuligheder i udlandet ligger, men man får uvilkårlig den tanke, at skal elværkerne herefter have nye lån, må de selv klare det; staten kan ikke hjælpe mere. Jeg synes, det er en falliterklæring fra samfundets side, og jeg vil gerne spørge, om de 424 mill. kr., som elværkerne allerede har lånt gennem staten i udlandet, skal have en anden status, såfremt dette lovforslag vedtages.

Angående de forskellige paragraffer skal jeg ikke gøre betragtninger; de ville i det væsentlige blive gentagelser af, hvad tidligere ærede ordførere allerede har sagt. Jeg kan imidlertid sige, at mit parti ønsker ikke på nuværende tidspunkt at tage stilling til lovforslaget, men vil indtrængende anmode den højtærede indenrigsminister om at snakke med sin kollega finansministeren om at føre en mere opsparingsvenlig politik, så vi i videst muligt omfang selv kan finansiere vore elværker.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup):

Jeg vil gerne takke de ærede medlemmer hr. Ditlevsen, hr. Skytte og hr. Arne Larsen for den ubetingede tilslutning til det foreliggende lovforslag.

Den tak, jeg vil rette til det ærede medlem hr. Johan Philipsen, kan jo ikke vedrøre partiet venstres stilling, men derimod den tale, det ærede medlem holdt, hvori det ærede medlem meget klart og logisk argumenterede netop for det foreliggende lovforslag, og jeg forstår, at bemærkningerne i det væsentlige var henvendt til venstres folketingsgruppe. Alligevel vil jeg gerne understrege et par af de betragtninger, det ærede medlem fremførte.

Jeg vil gerne erklære mig enig med det ærede medlem, når han siger, at elværkerne investeringer må have en høj prioritet, og jeg vil også gerne understrege, at den låneforening, hvorom der er stillet forslag, jo må indebære både på det indenlandske og det udenlandske lånemarked, at elværkerne står stærkere over for kreditorerne, end når de går alene ud på lånemarkedet. På ét punkt var jeg måske ikke ganske enig med det ærede medlem. Det ærede medlem fremdrog en betydelig forskel imellem virkningen af lån optaget af elværkerne og lån optaget af kommunerne. Jeg kan meget vel se, at et lån optaget af kommunerne til investeringer i mange tilfælde kan betyde en forøgelse af efterspørgselspresset, men jeg vil dog understrege, at helt så klar en distinktion, som det ærede medlem drog, tror jeg ikke er berettiget. Kommunerne kan meget vel optage lån til produktive formål af principielt samme karakter som elværkerne. Jeg forstod imidlertid, at partiet venstre vil gemme sin stillingtagen til forslagens videre behandling.

Jeg vil derefter gøre et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Stæhr Johansen, som jeg forstod befandt sig i praktisk taget samme situation. Det ærede medlem stillede det spørgsmål: er foreningen nødvendig? Dertil vil jeg gerne sige, at det mener elværkerne forening den er. Det er derfor, man er gået til indenrigsministeriet med ønsket om at få låneforeningen konfirmeret gennem en speciel lovgivning, og jeg gentager, hvad jeg sagde før: efter mit skøn er

[Indenrigsministeren.]

det givet, at låneforeningen står stærkere over for kreditorerne, end de enkelte elværker vil gøre.

Det er klart, at denne låneforening må hvile på frivillig basis. Ingen virksomhed vil blive tvunget ind i låneforeningen. Jeg kan meget vel se, at der, som det ærede medlem pegede på, kan opstå praktiske problemer omkring administrationen af låneforeningen, men disse problemer er efter mit skøn ikke større, end at de lader sig overvinde.

Det ærede medlem føjede dertil en bemærkning om, at det centrale formentlig var, at man via foreningen ville skaffe sig et udgangspunkt for opnåelse af udenlandske lån, og det ærede medlem brugte det udtryk, at det var en genvej til de udenlandske lån. Jeg vil gerne understrege, hvad der er sagt tidligere, at der ikke med dette lovforslags gennemførelse åbnes mulighed for en særstilling for elværkerne. Der er intet underhåndstilsagn givet om, at denne forening vil få tilladelse til at optage udenlandske lån. I øjeblikket er adgangen til at optage sådanne udenlandske lån helt lukket. Dette lovforslags ophøjelse til lov ændrer intet heri.

Det ærede medlem mente, at de store værker burde være selvfinansierende, og det ærede medlem hr. Bækgaard støttede denne betragtning. Det er dog et spørgsmål, om man på længere sigt tør fastholde, at selv de største værker skal være selvfinansierende.

Det ærede medlem kom med en bemærkning om, at nu truedes der jo med, at elværkerne skulle være et statsligt skatteobjekt. Må jeg dertil sige, at der ikke er taget endelig stilling til sammensætningen af skattebuketten. Det vil nok ske i løbet af en uges tid, og vi kan vel så til den tid diskutere spørgsmålet.

Det ærede medlem hr. Bækgaard stillede mig det direkte spørgsmål, om det lån på 424 mill. kr., som elværkerne har optaget hos staten, skal ændre status ved dette

lovforslags gennemførelse. Det er ikke tilfældet. Det er en operation, som er afsluttet. Dette lovforslag er fremsat med henblik på fremtiden.

Jeg takker for den venlige modtagelse fra, forstår jeg, i hvert fald godt og vel halvdelen af det høje tings medlemmer og for en vis velvilje fra den øvrige del af det høje ting.

Johan Philipsen: Jeg skal ikke diskutere virkningen af udenlandske lån til henholdsvis elværker og kommuner ret længe med den højtærede indenrigsminister. Jeg er enig med ham, når han siger, at der ikke er nogen klar principiel forskel, for det er anlægsinvesteringer i begge tilfælde. Det kan ikke bestrides. Men man opdager unægtelig en meget væsentlig forskel, hvis man vil forsøge at se, hvad der købes, og hvorledes det købte bliver anvendt her i landet. Jeg har svært ved at finde kommunale anlæg, hvor der ikke er tale om en masse dansk arbejdskraft og en masse danskproducerede ting ved siden af de udenlandske indkøb, som selvfølgelig også forekommer; noget lignende finder man ikke ved elværkernes køb i udlandet af turbiner, kedler og andet. Det er udenlandske ting, vi importerer — det er for så vidt direkte udenlandsk arbejdskraft.

Så nævnte det ærede medlem hr. Stæhr Johansen skattebuketten, og det blev senere taget op af den højtærede minister. Mine sidste bemærkninger gik ud på, at vi nu har fået en kemisk industri her i landet, og at det danske erhvervsliv i øvrigt har indrettet sig efter en lav energipris. Dette indeholdt automatisk, at også jeg vender mig imod den skattebuket, jeg har læst om.

Jeg er kommet herop med et bestemt formål, nemlig nogle enkelte bemærkninger til det ærede medlem hr. Bækgaard. Det ærede medlem anvendte udtrykket „en uheldig økonomisk politik“. Det kan jeg ikke som en af elværkernes egne lade stå hen upåtalte fra tingets talerstol. Det er nemlig ikke rigtigt. Der er visse ting i den

[Johan Philipsen.]

økonomiske politik, som jeg kunne have ønsket anderledes, men der er stort set ført en særdeles fornuftig politik. Det er heller ikke rigtigt at stille det sådan op, at det er nettolånoptagning af udenlandske lån på 800 mill. kr. over de kommende 8 år. Det er ikke situationen. Man kan ikke stille regnskabet så enkelt op. Det er netto-ly- optagning af udenlandske lån, og de i øvrigt løbende lån skal på normal vis afdrages. I øvrigt indeholder elværkernes nuværende økonomiske politik, at der opspares mere end normalt i henhold til, hvad man finder det fornuftigt af varighedsgrunde at afskrive på disse anlæg. Vi er altså langt inde i en politik, som det danske samfund kan være særdeles godt tjent med. Det, vi kan diskutere, er altså småting; det er i yderværkerne.

Jeg har hermed anholdt udtrykket „en uheldig økonomisk politik“.

Stæhr Johansen: Jeg takker for ministerens svar, men vil dog gerne have lov til at sige så meget, at nogen absolut enighed inden for elværkerne er jo ikke til stede. Der er derfor også spørgsmål, som jeg mener — hvad jeg også gav udtryk for — at man må drøfte i udvalget.

Jeg rettede et enkelt spørgsmål til ministeren, som for mig spiller en meget stor rolle, nemlig at det forhåbentlig er forudsætningen for denne lov, at det er frivilligt for de forskellige elværker, om de vil gå ind i denne låneforening eller ikke, således at der ikke ved lovforslagets vedtagelse kommer til at foreligge en tvangssituation for elværker, der måske er betænkelige ved at gå ind i denne låneforening.

Bækgaard: Blot en bemærkning til det ærede medlem hr. Johan Philipsen, der kritiserede, at jeg havde brugt udtrykket „en uheldigt ført økonomisk politik“. Nu gik jeg egentlig ud fra, at det ærede medlem ikke boede længere fra Jylland, end at han forstod jysk. Jeg har netop ikke rettet min udtalelse direkte mod elværkerne, men mod regeringen. Det tror jeg det ærede medlem kan læse i fortrykket.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Kun den bemærkning til det ærede medlem hr. Stæhr Johansen, at jeg mener, at jeg i

første omgang besvarede spørgsmålet derhen, at det er givet, at den eventuelle lov kommer til at hvile på frivillig basis, for så vidt angår elværkernes indtræden eller ikke-indtræden.

Det ærede medlem hr. Bækgaard klarede sig over for det ærede medlem hr. Johan Philipsen ved at sige, at det var regeringen, han skød på. Han er velkommen. Han ødelægger os såmænd ikke.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Ditlevsen: Da der er fremsat ønske om udvalgsbehandling, foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om bekæmpelse af kønssygdomme.

(Lovforslaget (nr. 67) findes i tillæg A. sp. 933, fremsættelsen i tidenden sp. 1886).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Albertsen: Da det ærede medlem hr. Boye Hansen er bortrejst, skal jeg på hans vegne knytte nogle bemærkninger til det lovforslag, som den højtærede indenrigsminister her har fremsat, og anbefale de ændringer, som lovforslaget indebærer.

Dette, at de pågældende straffebestemmelser og det pågældende område ved denne ændring overføres fra justitsministeriets område, straffeloven, til den lovgivning, der sorterer under sundhedsstyrelsen og dermed under indenrigsministeriet, er i sin udformning og sin standpunkttagen rigtig. Det spørgsmål, der måske kunne melde sig i så henseende, er, om man i en lovgivning, der har tilknytning til sundhedsstyrelsens virke, skal have straffebestemmelser. Det kan man måske være lidt forbeholden over